[א]איסור מצוה שניות מדברי סופרים [ב]ואמאי קרו להו איסור מצוה [ג]שמצוה לשמוע דברי חכמים איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ואמאי קרו להו איסור קדושה דכתיב [1]קדושים יהיו לאלהיהם ותניא עלה [ד]רבי יהודה מחליף חלופי הוא דמחליף הא חליצה בעיא ואי סלקא דעתך ר' יהודה כר' עקיבא סבירא ליה מכדי חייבי לאוין לרבי עקיבא כחייבי כריתות דמי וחייבי כריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו לדבריו דתנא קמא קאמר וליה לא סבירא ליה כי אתא רבי יצחק תני כדתנן רבי יהודה אומר אינו חייב אלא משום האם בלבד וטעמא מאי [ה]אמר אביי דאמר קרא [2]אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב אלא מעתה [3]ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך היא משום אשת אב אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אמו אלא אמו שהיא אשת אביו קאי הכא וממעט לה קאי הכא וממעט לה השתא אמו שאינה אשת אביו מיחייב אשת אביו שאינה אמו מיחייב אמו שהיא אשת אביו לא מיחייב כלל ותו לרבנן נמי הכתיב אמך היא אלא ההוא מיבעי ליה לכדרב שישא בריה דרב אידי לרבי יהודה נמי ההוא מיבעי ליה לכדרב שישא בריה דרב אידי אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אמר קרא ערותה משום ערוה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי ערות אלא מעתה [4]ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה הכי נמי משום ערוה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי ערות והתנן הבא על כלתו חייב עליה משום כלתו ומשום אשת איש בין בחיי בנו בין לאחר מיתת בנו ולא פליג ר' יהודה אלא כיון דחד גופא הוא אע"ג דתרי איסורי נינהו כתיב ערותה הכא נמי כיון דחד גופא הוא אע"ג דתרי איסורי נינהו כתיב ערותה אלא אמר רבא קסבר ר' יהודה [2]ערות אביך זו אשת אביך ומייתי לה בגזירה שוה ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו בין אשת אביו שאינה אמו אמו שאינה אשת אביו מניין ת"ל [2]ערות אמך לא תגלה אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אביו

תניא

איסור מצוה שניות מדברי סופרים. תנא גופיה קתני לה במשנה הכי: ואמאי קרי לה וכו'. פירוש אמוראים נינהו: ר' יהודה מחליף. שהיה שונה ומפרש איסור מצוה אלמנה לכהן גדול דכתיב (ויקרא כא) בסוף ספר ויקרא כשהשלים כל מצות כהונה אלה המצות איסור קדושה שניות מדברי סופרים כגון אם אמו ואם אביו ואמאי קרי ליה איסור קדושה שאמרו חכמים קדש עצמך במותר לך להתרחק אף מזו המותר כדי שלא תכשל באיסורא אבל חליצה בעיא: חייבי לאוין. דקתני אלמנה: כחייבי כריתות. משוי להו דלא תפסי בהו קדושי: וחייבי כריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו. וכן חייבי לאוין לרבי עקיבא מה חייבי כריתות אינן בתורת קדושין ואין בהן חליצה ויבום אף אלו הואיל ואינן בתורת קדושין אין בהן חליצה ויבום: לדבריו דתנא קמא. דמחייב אלמנה בחליצה קאמר רבי יהודה לדבריך דמחייבת ליה בחליצה אין לך לקרותה איסור קדושה אלא איסור מצוה: תני כדתנן. אייתי מתניתא כידיה דתני בה דר' יהודה אומרים) אף בראויה לאביו קאמר דאינו חייב אלא משום אם בלבד וכדתנן במתני': אמך היא. ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך היא למה לי אמך היא אלא לומר לך שאם יש בה שני שמות אם ואשת אב אינך חייב אלא משום אמו: אלא מעתה. דדרשת אמך היא למעוטי: ערות אביך היא. דכתיב גבי אשת אב תדרשיה נמי למעוטי שם אם מינה ונימא דה"ק הך ערות אשת אב דרישא דקרא אם יש עוד עליה שם אחר כגון שהיא אמך לא תתחייב אלא משום אשת אב: אלא אמו שהיא אשת אביו. בתמיה. כלומר לדבריך קאי הכא ומעיט לה מאיסור אם קאי הכא ומעיט לה מאיסור אשת אב אם כן על כרחיך לגמרי מיעטה דקראי אהדדי לא נימא דסתרי (א) ותמיהה לי אמאי לא אקשי ליה לרבי יהודה גופיה דהא משום אם מודה ליה דחייב ואי איכא למדרשיה להאי היא למיעוטא הכי דרשינן וכי האי גוונא מתרצי דה"ק אי אמך לבד היא לא תגלה ערותה אבל אם יש שם אחר עליה אינך מוזהר עליה והיא דערות אביך הכי נמי מדריש ערות אשת אביך לא תגלה אם ערות אביך לבד היא אבל אם יש שם אחר עליה אינך מוזהר עליה והשתא י"ל אמו שאינה אשת אביו ואשת אביו שאינה אמו חייב אשת אביו שהיא אמו לא ליחייב. ולי נראה דהשתא אמו שאינה אשת אביו וכו' לישנא יתירא הוא וה"ג קאי הכא וממעט לה קאי הכא וממעט לה ותו לא מידי והכי קא קשיא ליה אם כן קשו קראי אהדדי הא מיחייב ליה באמו וממעט ליה מאשת אב והאי ממעט ליה מאמו ומחייב באשת אב: ותו. אי איכא למדרשיה להאי היא למיעוטא כי האי גוונא רבנן מאי עבדי ליה אלא על כרחיך לא משמע מהיא מיעוטא למימר דאיסור זה לבדו עליה ולא אחר וכי משמע היא מיעוטא הכי משמע אמך היא ואין אחרת אמך והאי היא דלא מצית למדרשה הכי על כרחך לאו למיעוטא אתא אלא לדרשה אחרינא אתא לכדרב שישא בריה דרב אידי בשלהי שמעתין [נד.] לעונש דאמו שאינה אשת אביו דלא כתיב בה דמיהם בם דבאשת אביו כתיב [ויקרא כ] דמיהם בם ומשמע בין אשת אביו שאינה אמו בין שהיא אמו אבל אמו שאינה אשת אביו אזהרה כתיב בה (ויקרא יח) ערות אמך לא תגלה ומשמע אע"פ שאינה אשת אביו אבל עונש לא כתיב בה ויליף לה מאמך היא בהוייתה תהא כל לגדיה שוין דכי היכי דאמך שהיא אשת אביך ענש בה כן אמך שאינה אשת אביך ענש בה והכי נמי לרבי יהודה להכי מבעי ליה וכן היא דערות אביך לדרשה אחרינא לחייב עליה אפילו לאחר מיתת אביו כלומר בהוייתה תהא לעולם כדלקמן בשמעתין [נד.] ולאו למעוטי מאיסורא אתי: מן אלא מעתה עד לכדרב שישא בריה דרב אידי חדא אתקפתא היא: אמר קרא. (ערות) אמך היא לא תגלה ערותה (ויקרא יח): אלא אמר רבא. לעולם מקרא קמא דהיא בערות אמך מיעוטא משמע כדהוה דרשינן מעיקרא ומיהו היא דערות אביך דקשיא לך דממעט ליה נמי מאיסור אם לאו פירכא היא דהא רישא דקרא דערות אביך שם אשת אב הוא דאדכר ולאו(ב) משום איסור אם ומייתי לה בג"ש כדלקמן [נד.] נאמר כאן ערות אביך לא תגלה [ויקרא יח] ונאמר להלן ערות אביו גלה [שם כ] מה להלן באישות הכתוב מדבר אף כאן באישות הכתוב מדבר ומשמע לן איסורא בין אשת אביו שהיא אמו ובין אשת אביו שאינה אמו דחייב עליה משום איסור אשת אב הלכך כי הדר כתיב בסיפא דאידך קרא ערות אביך היא לאו למדרש מיניה משום אב ולא משום אם דהא רישא דקרא ערות אביך נמי משום אשת אב הוא דמחייביה בין אינה אמו בין היא אמו הלכך לרבי יהודה ערות אביך היא למעוטי משום אשת איש מוקים לה לקמן [נד.] דלא תימא שם אשת איש לא נפיק מכלל אשת אב דרישא דקרא דהא אביו נמי עמיתו הוא וקרי נמי ביה ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך וגו' (ויקרא יח) וערות אשת אביך (ג) היא דרישא מוקי לאזהרת אשת אב לאחר מיתה אבל היא דגבי אמך לרבי יהודה למעוטי מאיסור אשת אב אתא דהא ל"ל מרישא דקרא דלחייב עליה משום אשת אב כשהיא אמו ואשת אביו דקסבר רבי יהודה ערות אביך דרישא דקרא זו אשת אביך ולא אביך במשכב זכור ממש דיליף לה בגזירה שוה כדלקמן [נד.] ומשמע אף כשהיא אמו חייב עליה באיסור אשת אב וערות אמך להביא אמו אנוסה והדר כתיב אמך היא לאפוקי ממשמעותיה דרישא ולמימרא דמשום אמו אתה מחייבו וכו'. ולדרב שישא בריה דרב אידי לא מיבעי ליה לרבי יהודה דכיון דאית ליה האי גזירה שוה דלקמן מיניה נפקא ליה נמי עונש לאמו שאינה אשת אביו דלרבנן דלית להו גזירה שוה נפקא להו מהאי קרא דאמך היא הא דרב שישא בריה דרב אידי ולמעוטי באיסור אשת אב לא משתמע להו לרבנן משום דקא סברי האי ערות אביך דרישא דקרא במשכב זכור ממש קאמר כדלקמן [שם] ולאו באיסור אשת אב איירי מידי הלכך לא אתא סיפא למעוטי מידי דלא דמי ליה:

תניא

וחייבי כריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו. תימה מנ"ל לדמויי חייבי לאוין לחייבי כריתות לכל מילי דאע"ג דדמו לענין ממזרות וקידושין לענין חליצה ויבום נימא יבא עשה וידחה ל"ת(ו): **לדבריו** דת"ק קא"ל וליה לא ס"ל. המ"ל דסבר כתנא בסוף החולץ (יבמות דף מט.) דאמר כרבי עקיבא איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא אבל מחייבי לאוין גרידא לא: **השתא** י"ל אמו שאינה אשת אביו. לא צריך להאי ק"ו דבלא"ה פריך שפיר משום דקשו קראי אהדדי כדפ"ה אבל אין עונשין מן הדין לא שייך כאן ולא דמי לאחותו בת אביו ובת אמו דפ"ק דמכות (דף ה:) דהתם כתיב בת אביך או בת אמך דמשמע דלישנא דקרא איירי בבת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו אבל הכא כתיב אשת אביך סתם וכן ערות אמך דמשמע שפיר אמו שהיא אשת אביו הויא שפיר בכלל זה וזה ועוד כתיב התם מולדת בית או מולדת חוץ דמתרגמינן דילידא מן אביך מן אתא אוחרי או מן אמך מן גבר אוחרן ואע"ג דדרשינן ליה בפ"ב דיבמות (דף כג.) בין שאומר לו לאביך קיים בין שאומר לו הוצא מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו:

הכא

עין משפט
נר מצוה

מח א מיי' פ"ו מהלכות יבום וחליצה הלכה י"ד סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף א:

◆

רבינו חננאל

כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דרבנן סברי כיון דתפסי בהו קידושי אשת אב קרינן ביה ור' יהודה סבר לה כרבי עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ולאו אשת אב היא. הלכך אינו חייב עליה אלא משום אם בלבד מאי טעמא דרבי יהודה דמחייב אחת דאמר אביי אמר קרא ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך היא אחר שהזכיר ערות אביו שהיא ערות אשת אביך ואע"פ שחזר ופרט בפירוש ערות אשת אביו כיון שהזכיר האב והאם וחזר ופירש ש"מ כי לא חזר ואמר אמך היא ללמדך כי משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אביו. ואקשינן אלא מעתה ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך היא משום אשת האב אתה מחייבו ולא משום אמו. הנה למעלה אמרת משום אמו אתה מחייבו ולא משום אשת אביו כלו' זו אמו היא שאינה אשת אביו כגון שבא עליה שלא באישות וזו ערות אשת אביך אוקימתא באשת אביו שאינה אמו. אמו שהיא אשת אביו מיעטוה הני קראי קשיא לאביי אליבא דר' יהודה ותו לרבנן דמחייבי ליה תרתי משום אשת אב ומשום אמו הכתיב אמך היא. ושנינן אמך היא לרבנן מיבעי להו לכדרב שישא בריה דרב אידי ונדחה הא דאביי. ופי' רב אחא אמר קרא ערותה משום ערוה אחת אתה מחייבו ולא משום שתי ערוות ונדחה גם זה. ופירש רבא קסבר רבי יהודה ערות אביו זו אשת אביך מדמייתי לה בג"ש כדמפרש בברייתא ומשמע בין אשת אביו שהיא אמו ובין אשת אביו שאינה אמו. אמו שאינה אשת אביו מניין ת"ל וערות אמך לא תגלה אמך היא משום אמו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום אשת אב.

מסורת הש"ס

א) [יבמות כ.], ב) [שם קדושין נ. ב"ב מח. הוריות כ: חולין קו.], ג) [יבמות כ.], ד) לקמן עה:, ה) [רש"ש מח"ז], ו) [עי' רש"א], ז) [ועי' תוס' יבמות ע. ד"ה והרי איסור וכו'],

◆

תורה אור השלם

1. קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְיָ לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ:
ויקרא כא ו

2. עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה אִמְּךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ:
ויקרא יח ז

3. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוַת אָבִיךָ הִוא:
ויקרא יח ח

4. עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֵּה אֵשֶׁת בִּנְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ:
ויקרא יח טו

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא אמו וכו' לא נימא דסתרי (ותמיהא לי וכו' מודו ליה דחייב) תא"מ ונ"ב הג"ה היא: (ב) ד"ה אלא אמר רבא וכו' וערות אשת אביך דרישא כצ"ל ותיבת היא נמחק:

◆

מוסף רש"י

שניות מדברי סופרים. שניות לעריות שגזרו סופרים עליהם (יבמות כ.).